

Гурова Т. Ю., Авраменко К. В.
Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ АКТИВІЗАЦІЇ АНГЛОМОВНОГО УСНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В СУЧАСНІЙ НАУЦІ ТА ПРАКТИЦІ

Навчання англійської мови студентів немовних спеціальностей є специфічним через те, що воно відіграє другорядну роль у порівнянні з предметами професійно-спрямованого циклу. В сучасних наукових дослідженнях наголошується на тому, що у викладанні англійської мови для студентів немовних спеціальностей відчувається протиріччя між зрозумілою необхідністю підготовки майбутніх фахівців до професійно-орієнтованого спілкування англійською мовою і недостатнім рівнем мотивації до її здійснення у період, відведений для цього освітньою програмою. Як наслідок, викладання практичного курсу англійської мови для студентів немовних спеціальностей має певні труднощі, які пов'язані з підвищенням мотивації до вивчення мови і активізацією усного мовлення майбутніх фахівців.

Проблемі активізації іншомовного усного мовлення присвячено роботи В. Бубхіндера, Є. Мотіної, С. Ніколаєвої, В. Скалкіна, Ю. Пасова, які наголошують на тому, що володіння іноземною мовою включає уміння вільно використовувати мовні одиниці та зразки; уміння розуміти мовлення співрозмовника; уміння швидко надавати реакцію на висловлення співрозмовника та здатність продовжувати розпочатий діалог.

Отже, сьогодні активізація англійського усного мовлення студентів є метою комунікативної методики у навчанні іноземних мов, яка спрямована безпосередньо на практику спілкування. С. Ніколаєва зазначає: «Реалізація

комунікативного підходу в навчальному процесі з іноземної мови означає, що формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь відбувається шляхом і завдяки здійсненню іншомовної мовленнєвої діяльності» [3, с. 39]. Оволодіння засобами спілкування (фонетичними, лексичними, граматичними) спрямоване на їхнє практичне використання, що сприяє швидкому та міцному запам'ятовуванню учбового матеріалу, адже мовлення стає і засобом і середовищем закріплення знань. «З позицій комунікативного підходу процес навчання є моделлю реального процесу мовленнєвої комунікації» [3, с. 39].

Частіше за все вивчення мовного матеріалу, так і залишається для студентів «неживим», тому що в них не з'являється природного бажання висловитися або ж воно є примусовим і виникає внаслідок наказу викладача. До того ж мовний матеріал, яким студенти немовних спеціальностей мають оволодіти згідно освітньої програми, виступає абсолютно в новому аспекті – ним потрібно оволодіти як засобом спілкування, а не просто для розпізнавання, що, відповідно, є завданням продуктивного характеру [1]. Така ситуація вимагає пошуків нової раціональної методики активізації усного мовлення, за якої бажані практичні результати досягатимуться найкоротшим шляхом, із мінімальною витратою часу і зусиль, а сам процес навчання англійської усного мовлення стане посильним, цікавим і захоплюючим для студентів немовних спеціальностей.

На нашу думку, активізацію усного мовлення можна розглядати як компонент активізації навчально-пізнавальної діяльності взагалі. Активізація навчально-пізнавальної діяльності – це процес, спрямований на мобілізацію викладачем інтелектуальних, морально-вольових та фізичних сил студентів, розвиток здібностей подолання труднощів, активну самостійну роботу. Вона одночасно є процесом і результатом стимулювання активності. Критеріями рівня активізації навчально-пізнавальної діяльності є: інтенсивність діяльності; ініціативність; позитивне ставлення до діяльності (інтерес, сумлінність); самостійність; усвідомлення діяльності; старанність;

зацікавленість у досягненні мети; питання від студентів до викладача, схильність до аналізу помилок; використання під час відповіді додаткового матеріалу; вибір складного завдання; відсутність необхідності контролю, бажання виконати завдання, незважаючи на труднощі [4]. У свою чергу активізація усного мовлення передбачає розвиток у студентів комунікативних навичок та умінь (що базуються на знаннях) і створення для цього найбільш сприятливих умов.

Науковець С. Ніколаєва звертає увагу на те, що основою усного мовлення є процес говоріння, а першоосновою акту говоріння, як і будь-якої іншої діяльності, є певна мета, мотив, в основі якого лежить потреба [3, с. 143]. «Проте в умовах навчання мотив сам по собі виникає далеко не завжди. Отже необхідно створити умови, в яких у тих, хто вивчає англійську мову з'явилося б бажання та потреба щось сказати, передати почуття...» [3, с. 147]. Мова йде про створення на практичних заняттях з англійської мови, так званих, «мовленнєвих» або «комунікативних» ситуацій. Використання у навчальному процесі комунікативних ситуацій спрямоване на те, щоб у студентів з'явилася мотивація, бажання висловитися, поділитися своїми думками з іншими та виник стійкий інтерес до мовленнєвої діяльності.

На наш погляд, доцільним вибором для підвищення інтересу студентів немовних спеціальностей до вивчення англійської мови і активізації їхнього усного мовлення є проектний метод. Він вважається одним з найпродуктивніших серед інших комунікативних методів і досі часто використовується у вищій школі. Проектний метод засновується на принципах колективної діяльності студентів, їхній самостійності, творчості, автентичності, аудіо та текстових матеріалах.

Комплекс вправ, заснований на проектному підході забезпечить формування у студентів немовних спеціальностей таких вмінь: встановлювати і підтримувати контакт із співрозмовником; виокремлювати, формулювати і пред'являти предмет обговорення; виражати своє ставлення до змісту обговорення, знаходити інформацію в тексті про предмет

обговорення і систематизувати її; підтверджувати свої висловлювання із посилання на відповідне джерело.

Необхідно також залучати на заняттях аутентичні матеріали для виконання студентами проєктів, оскільки вони, за відсутності природного мовного простору, відіграють важливу роль у формуванні усного мовлення студентів. Аутентичні аудіо і аудіовізуальні матеріали впливають на різні аналізатори й тим самим сприяють формуванню і розвитку іншомовного мовленнєвого механізму студентів, тим самим готуючи їх до здійснення комунікативних актів.

Важливо допомогти студентам, особливо на перших курсах навчання усвідомити власну роль та важливість у спілкуванні, адже на практичних заняттях англійської мови найбільшою проблемою є «мовчання студентів», їхня сором'язливість. Тому, перш за все, на уроці має бути створено сприятливий психологічний клімат, атмосфера взаємної довіри, поваги, рівноправності і партнерства. Для того, щоб створити таку атмосферу, викладач має не перебивати студентів під час висловлювання та вказувати на помилки після кожного слова, що відволікає та збиває їх з думки і вони починають соромитися критики. На переконання Н. Коряковцевої: «Помилки під час вивчення іноземної мови є природним явищем і, можливо, навіть іноді необхідні» [2]. Під час мовлення студента викладач має посміхатися, кивати, тобто давати зрозуміти, що його хочуть почути і до його думки прислухаються, а на найбільш типові помилки вказати вже після розмови. Також студентів не треба квапити з відповіддю, а дати їм більше часу для осмислення того чи іншого питання. Якщо їм важко швидко реагувати на запитання, то викладач має ставити додаткові запитання, підштовхуючи на вірну відповідь або взагалі підібрати більш легкі завдання в залежності від рівня знань студентів, а згодом поступово підвищувати рівень складності вправ. Завдання, які пропонує викладач мають відповідати принципу посиленості, окрім цього для ефективного формування англомовного усного мовлення студентів немовних спеціальностей необхідно пам'ятати про

позитивну оцінку та схвалення дій студентів, які працюють, що може в подальшому стати відмінним стимулом для продовження самовдосконалення із розвитку усного мовлення.

Таким чином, процес активізації англомовного усного мовлення студентів немовних спеціальностей в сучасній науці та практиці розглядається як такий, що має певні протиріччя і низку методичних труднощів. Він може бути більш успішним за умови використання викладачем широкого спектру аутентичних матеріалів, а також проектного підходу до навчання, який включає певний набір завдань і вправ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колкер Я. М. Практическая методика обучения иностранному языку / Я. М. Колкер, У. С. Устинова, Т. М. Еналиева. – М.: изд-во Academia, 2004. – 253 с.
2. Коряковцева Н. Ф. Технология обучения иностранным языкам: продуктивные образовательные технологии / Н. Ф. Коряковцева. – М.: Изд. центр Академия, 2010. – 192 с.
3. Ніколаєва С. Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид 2-е, випр. і переоб. / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.
4. Communicative approach. – British Council. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.teachingenglish.org.uk/article/communicative-approach>.